

INTERVIU SU GEDU MALINAUSKU. „ARKOS“ BENDRUOMENĖS ATSIRADIMAS KAUNE: „KIEKVIENAS ŽMOGUS YRA SVARBUS“

Leidinio „Socialinis darbas. Patirtis ir metodai“ vyriausiasis redaktorius Jonas Ruškus kalbina „Arkos“ bendruomenės Kaune valdybos pirmininką Gedą Malinauską.

Jonas Ruškus. Lietuvoje atsiranda dar viena „Arkos“ bendruomenė, šį kartą – Kaune. Kodėl kuriasi dar viena bendruomenė negalią turintiems asmenims, kai Lietuvoje jau veikia Betzatos bendruomenė prie Vilniaus, be to, yra įvairiausių valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų, kurios teikia socialines paslaugas neįgaliesiems?

Gedas Malinauskas. Visų pirma norėčiau paaiškinti: kad galėtume save pavadinti „Arkos“ projektu Kaune, mūsų bendruomenė turėjo ir vis dar turi nueiti ilgą kelią jaunimo ugdymo, paslaugų ir organizacijos vystymo srityse. Tarptautinėje „Arkos“ federacijoje vardo suteikimo procedūra yra ilga, tačiau viliuosi, kad „Arkos“ vardas greitai bus suteiktas. Šiandien vadinamės „Šviesos dirbtuvėlės“.

O kodėl kuriamės Kaune? Geras klausimas. Paprastai tariant – dėl asmeninės draugystės su žmonėmis, turinčiais negalią (mes juos vadiname *bičiuliais*). Žinojimas, kad bičiulis, kurį pažįsti daug metų, sėdi namuose ir netobulėja, vertė galvoti apie bendruomenę, kuri padėtų jiems neužsisėdėti ir išeiti iš namų. O pačiam patyrus asmeninę draugystę su bičiuliu ir išgyvenus teigiamų vidinių pokyčių, norėjosi, jog ir kiti žmonės atrastų santykio prasmę su šiek tiek kitokiu žmogumi, negu esi pats.

Norisi pažymėti, kad skiriamės nuo valstybinių ar kitų nevyriausybinių

organizacijų. Mūsų bendruomenė „Šviesos dirbtuvėlės“ stengiasi sukurti erdvę, kurioje nesvarbu, koks žmogus – su negalia ar be, atrastų, kas jis yra, o ne ką jis gali daryti. Kitaip sakant, pirmoje vietoje yra tarpusavio santykiai, kad bičiulis galėtų patirti draugystę, o jau antroje vietoje yra socialinių paslaugų teikimas.

Vertinant iš paslaugų prizmės, mūsų paslaugos gana paprastos – žmonių, turinčių negalią, užimtumas, jų savarankiškumo ugdyimas, socialinių įgūdžių mokymasis ir tėvų savitarpio paramos organizavimas. Galbūt valstybinės organizacijos savo paslaugų įvairove mus net lenkia, tačiau mes susitelkiame į žmogaus, turinčio negalią, augimą ir tai pasiekiamo per draugystę – tarp bičiulio ir draugo, arba, kaip įprasta vadinti, savanorio. Kuriamas santykis bičiulius labai motyvuoja: jis mokosi atlikti naują darbą, nes draugas kviečia tai daryti; mokosi naujų žodžių, nes nori, kad draugas jį geriau suprastų. Matome nuostabių bičiulių elgsenos pokyčių, kurių priežastis – paprasta draugystė su jaunu žmogumi.

O vienas svarbiausių skirtumų yra vertybinis pagrindas. Apklausus bičiulių mamas, dauguma vertino, kad jų *vaikai*, kuriems jau per 30 ar 40 metų, yra pagerbti, t. y. laikomi paprastais žmonėmis. Viena mama atsiliepė: „Pirmą kartą jaučiu, kad mano sūnus, kuris turi aibę problemų, yra gerbiamas ir mylimas“. Manychiau, pagarbą priimant bičiulį tokį, koks jis yra, daug lengviau išreikšti mažoje bendruomenėje.

J. R. „Arkos“ bendruomenė atsirado Prancūzijoje, Žanui Vanjė (Jean Vanier) iš didelio pensionato pakvietus du negalią turinčius asmenis drauge kurti krikščionišką bendruomenę. Kuo unikali „Arkos“ istorija, kodėl tokios bendruomenės patraukė daug žmonių iš įvairių šalių ir kodėl jos įsikūrė kone visose pasaulio šalyse?

G. M. Iš pradžių Žano Vanjė iniciatyva buvo alternatyva valstybinėms paslaugoms – tai buvo pirmosios bendruomeninės paslaugos žmonėms, turintiems negalią. Tačiau dabar, kai socialinė sistema pasaulyje yra labai išstobulėjusi, „Arkos“ bendruomenės unikalumas yra ne bendruomeninės paslaugos, o suvienijimas trijų dalykų: profesionalumo, bendruomeniškumo ir dvasingumo, t. y. krikščioniškųjų vertybių.

Kodėl manau, kad svarbu derinti krikščioniškasias vertybes? Pasitelksiu pavyzdį. Yra atlikta tyrimų, atskleidžiančių, kad žmonėms, turintiems

negalia, teikiant kokybiškas socialines paslaugas jie vis tiek jaučiasi vieniši, nelaimingi. Vieni troško bendrauti su *normaliais žmonėmis*, kiti ieškojo atsakymo į egzistencinius klausimus. Mano asmeninė patirtis atskleidžia, kad bičiulius labai veikia stigma – neigiamas požiūris į juos, be to, jiems, kaip ir nemažai daliai visuomenės, kelia nerimą neatsakytas klausimas: *Kokia yra negalios prasmė?* Bendraujant su bičiuliais, jie dažnai klausia – kodėl aš toks? Ir čia pasitarnauja Žano Vanjė atskleistos mintys ir Šventojo Rašto refleksijos. Kaip pavyzdį galėtume paimti ištrauką iš šv. Pauliaus laiško korintiečiams: „Dievas pasirinko, kas pasauliui silpna, kad sugėdintų galiūnus“. Ši ir kitos Šventojo Rašto vietos, interpretuotos Žano Vanjė, įkvepia tiek bičiulius, tiek ieškančią jaunimą. Bičiuliai nudžiunga, kad jie nėra gyvenimo klaida ir jų negalia turi prasmę. Dažnai pats diskutuodamas su bičiuliais sakau, kad mes visi esame neįgalūs: jie fiziškai, o mes morališkai ar net dvasiškai. Taip pat kartoju, kad mūsų draugų tikslas yra mokyti juos pačius pasirūpinti savimi, o jų tikslas – mokyti mus nuoširdumo ir atvirumo. Mano nuomone, Žanas Vanjė patraukė daug bendraminčių dėl tikėjimo idėjų, padedančių žmogui, tiek turinčiam negalią, tiek neturinčiam, priimti savo ir kitų žmonių trapumą, pažeidžiamumą, iš naujo išvelgti savo gyvenimo prasmę. Reiškia, dvasingumo ir bendruomenės vertybės skirtos ne tik žmogui, turinčiam negalią, bet ir ieškančiam jaunimui – tai vienas svarbiausių „Arkos“ unikalių bruožų. Gyja ir auga ne tik bičiulis, bet ir jaunas ieškančias žmogus.

Kita Žano Vanjė atskleista prasmė – kad neįgalus žmogus gimsta tam, kad burtų apie save bendruomenę. Ši mintis labai padeda neįgaliesiems. Pavyzdžiui, vienas bičiulis A. nuo tada, kai atėjo į bendruomenę, *beveik savindavosi* visas merginas ir sakydavo, kad jos yra jo žmonos arba dukros. Dažnai kartojant, kad jo paskirtis kita – burti apie save bendruomenę, kad mes esame broliai ir seserys, jis nusimindavo, kad negali įgyvendinti savo svajonės, bet kartu nudžiugdavo, kad turi labai daug brolių ir seserų.

Apibendrinant galima teigti, kad Žanas Vanjė sukūrė tokį bendruomenės modelį, kai asmuo, turintis arba neturintis negalios, mokosi save priimti tokį, koks jis yra, kartu išgyvena bendruomeniškumo jausmą, artimą šeimos atmosferai, ir jaučiasi svarbus bei reikalingas. Paties Žano Vanjė teigimu, „Arkos“ bendruomenė yra nukreipta į vidų (gydančius

tarpusavio santykius), o ne į išoriškumą (vis kokybiškesnių paslaugų neįgaliesiems kūrimą).

J. R. Apibūdinkite besikuriančios „Arkos“ bendruomenės tikslus ir veiklas, žmones ir stiprybes?

G. M. Iš pradžių atsakysiu į lengvesnę klausimo dalį – kas mūsų bendruomenę sudaro. Šiuo metu mūsų bendruomenėje yra 9 bičiuliai, iš kurių 5 gyvena globos namuose, o kiti – šeimose, tad jų tėvai ar globėjai irgi yra mūsų bendruomenės nariai. Galime pasigirti dideliu savanorių skaičiumi, kuris kinta ir kartais gali siekti 15 ar net daugiau žmonių. Taigi mūsų bendruomenę sudaro apie 25 asmenų grupė. Aišku, į Dienos centrą ateina ir daugiau žmonių, turinčių negalią. Kadangi jie jau turi savo bendruomenę „Tikėjimas ir šviesa“, mes juos ir jų tėvelius laikome asocijuotais nariais. Tokių asocijuotų narių yra 14 (įskaitant šeimos narius). Tad galima įsivaizduoti, kad, skaičiuojant bendruomenės ir asocijuotus narius, iš viso būtų apie 50 žmonių.

Apskritai visi 23 bičiuliai turi protinę negalią arba, kitaip sakant, sutrikusio intelekto spektro negalią, iš jų 11 pasižymi žemu darbingumo lygiu, t. y. 0–30 proc., ir yra pripažinti neveiksnūs. Šiuos 11 bičiulių, kurie formaliai įvardijami kaip sunkią negalią turintys žmonės, aš įvardyčiau kaip mūsų bendruomenės stiprybę, nes, nežiūrint sunkumų, kylančių atliekant darbelius, jie yra apdovanoti nuoširdumu, atvirumu ir troškimu bendrauti.

Tikriausiai neatvykus ir iš arti nesusipažinus su mumis ir mūsų veikla, bus nelengva suprasti apibūdintus mūsų tikslus ir uždavinius, nes jie yra sukurti vertybiniu pagrindu. Tad į klausimą apie mūsų bendruomenės tikslą ir veiklas pabandyčiau atsakyti iš socialinio darbo vertybių perspektyvos.

Skaitytojui nėra naujiena tokios socialinio darbo vertybės kaip *žmogaus vertė ir orumas, žmogaus elgesio tikslingumas, žmogaus augimo ir kaitos galimybės*, tad manyčiau, kad jos glaudžiai siejasi ir su mūsų bendruomenės tikslu – per artimus ir abipusius, perkeičiančius bendruomenės santykius atskleisti žmonių, turinčių negalią ir neturinčių jos, dovanas. Šį tikslą mūsų bendruomenė bando įgyvendinti keturiose srityse: *pirma*, 2 dienų per savaitę Dienos užimtumo centras, kuriame bičiulis per bendrystę su savanoriu atranda jam labiausiai patinkančią užimtumo

rūšį ir darbą, o tėvai / globėjai, kurie prižiūri asmenis, turinčius negalią, sulaukia paramos ir pagalbos; *antra*, draugystė su žmogumi, turinčiu negalią: kiekvienas jaunas žmogus yra kviečiamas bendrauti ir draugauti su bičiuliais jo kasdienybėje; *trečia*, jaunimo formacija, kai per mokymąsi ir ugdymą jaunas žmogus randa savanorystės prasmę ir jaučiasi reikalingas; ir paskutinė sritis – evangelizacija, kai išpažįstamas, liudijamas ir pagilinamas dvasinis gyvenimas.

Galbūt skaitytojas paklaus – o kaip kita svarbi socialinio darbo vertybė *žmonėms būtinos tobulėjimo sąlygos*? Manychiau, ji siejasi su mūsų ateities planais. Matydami, kad kai kurie mūsų klientai-bičiuliai gyvena didelėse globos institucijose ir nuolatinės draugystės jiems maža, ieškojome, kur bičiuliai galėtų patirti šeimyniškumo ir bendruomeniškumo jausmą bei dirbti tikrą darbą. Padedant Lietuvos ir Latvijos jėzuitų provincijai, suradome vietą – namą Sargėnuose, kuriame 2014 arba 2015 m. tikimės atidaryti dirbtuves, ir jose bičiuliai galės dirbti tikrą darbą. Be to, viliosiu, kad, kaip ir Žanas Vanjė, mūsų bendruomenės nariai pajus pašaukimą dalytis savo gyvenimu su bičiuliais ir įkursime bendro gyvenimo namus.

Kita aktuali socialinio darbo vertybė, persipynusi su mūsų veiklomis, yra ta, kad *kiekvienas žmogus turi teisę aktyviai dalyvauti socialiniame darbe*. Tiek bičiulis, tiek savanoris yra kviečiamas dalyvauti mūsų susitikimuose, sprendimų priėmimo procese. Svarbiausi – kaitos ar vystymo – sprendimai priimami susitikus ir balsuojant visai bendruomenei. Na, o bičiulių dalyvavimą mūsų darbe galima iliustruoti tokiu pavyzdžiu: yra išrinkti keli bičiuliai, kurie pastoviai lankosi mūsų darbuotojų ir savanorių susitikimuose, dalyvauja organizuojant ir skirstantis įprastus savaitės darbus, padeda planuoti šventes, išvykas. Reikia įprasti prie tokių susitikimų, nes sulėtėja sprendimų priėmimo tempas, bet jų kokybė aukštesnė. Kalbamės visiems suprantama kalba, pasitikriname, ar tiksliai įvertiname bičiulių nuomonę ir poreikius.

Paskutinė, svarbiausia vertybė remiasi krikščioniškuoju mokymu, kad *kiekvienas žmogus yra sukurtas meilei*. Nedetalizuojant ir nenagrinėjant tokios slidžios temos, kaip mes suprantame meilę, norisi tik paaiškinti, kad žodis „meilė“ mums reiškia artimą ir nesisavinančią žmonių bendrystę, kuri galėtų būti prilyginama broliškai ar seseriškai meilei. Tai pabandome įgyvendinti per artimą santykį ir kiekvieną vyksmą, t. y.

malda, valgio gaminimą, darbą. Visada dalyvauja nemažai atsidavusių savanorių, ir imdamiesi bet kokios veiklos bičiuliai turi po asistentą – draugą.

Na, o mūsų bendruomenės stiprybes – atvirumą ir draugystę kviesčiau patirti ateinant į mūsų bendruomenę, nes šių dalykų perpasakoti neįmanoma.

J. R. Kur galėtume susipažinti su Jūsų žmonėmis ir Jūsų patirtimi, o gal net ir įsilieti į bendruomenės veiklą?

G. M. Pažinti ar susipažinti trokštančių žmonių labai lauktume Dienos centre kiekvieną antradienį ir ketvirtadienį, nuo 9:00 iki 16:00. Geriausia skambinti šiais telefonais: 8 614 44 064 (Paulina Kuraitienė) arba 8 682 38 433 (Gedas Malinauskas). Galima parašyti mums elektroniniu paštu: sviesosdirbtuves@gmail.com. Daugiau apie mus galima sužinoti interneto puslapyje: <http://www.sviesosdirbtuveles.lt> ir jaunimo pamėg-tame socialiniame tinkle *facebook*: Šviesos dirbtuvėlės.